

Kärkölän kunnan kulttuurisuunnitelma

Mitä kulttuuri on

Strategy Isn't What You Say, It's What You Do

Kulttuurilla on käsitteenä erilaisia ja eritasoisia määritelmiä. Kulttuurin kenttä on laaja ja koko ajan muuttuva.

Taiteen keskustoimikunta määrittelee taiteen ja kulttuurin osa-alueiksi seuraavia: Elokuvataide, kirjallisuus, kuvataide, lastenkulttuuri, mediataide, muotoilu, näyttämötaide, rakennustaide, sirkustaide, säveltaide, tanssitaide ja valokuvataide. Kulttuurin alueeseen kuuluvat myös mm. kulttuuriympäristö ja kotiseututyö.

Kulttuuri perustuu luovuuteen. Kulttuurin merkitystä on tarkasteltu useissa tutkimuksissa, joiden mukaan kulttuuripalvelut ja kulttuuriharrastukset tukevat terveyttä ja hyvinvointia, edistävät yhteisöllisyyttä, ehkäisevät syrjäytymistä, antavat uusia näkökulmia, vahvistavat yleissivistystä ja elinikäistä oppimista.

Kulttuuri tulisi nähdä osana kunnan hyvinvointipalveluita ja mainita kunnan strategiassa.

Kulttuurisuunnitelman tavoitteita

Tavoitteena on koota tieto Kärkölässä tarjolla olevasta kulttuuritarjonnasta sähköiseen tietokantaan, jossa olevat tiedot ovat helposti haettavissa verkkosivustolta ja jonka sisältämien tietojen ajantasaisuudesta huolehtivat kulttuurintarjoajat.

Saada kunnassa toimivat yksittäiset kulttuurintuottajat, kansalaisjärjestöt, yhdistykset, yritykset ja vapaaehtoinen kansalaistoiminta tekemään kulttuuriyhteistyötä kaikkia osapuolia hyödyttävästi.

Saada kuntaan ja kuntalaisille elinvoimaa, vetovoimaa ja yhteisöllisyyttä yhdessä tekemällä ja toimimalla.

Toimijoina kuin myös kohderyhmänä olisivat kaikenikäiset kuntalaiset.

Toiminnan ja yhteistyön tulisi näkyä positiivisina asioina, tapahtumina, kuntalaisia ja yhteisöjä yhdistävänä tekijänä, taloudellisesti sekä toiminnallisesti alueen vetovoimaisuuden, elinvoimaisuuden ja asukkaiden yhteisöllisyyden kehittymisenä.

Tämän suunnitelman tarkoituksena on antaa tietoa eri kulttuurialan toimijoista ja tapahtumista:

- lyhyesti historiasta
- kulttuuripalvelujen tila
- kulttuuriala toimijat
- tapahtumat
- kotiseututyö
- tulevaisuuden suuntaviivoja

Kunnan kulttuuritoiminnan hallinto ja toiminta

Kunnassa oli kulttuurisihteeri 1980- ja 1990-luvuilla. Kirjasto- ja kulttuurilautakunnat toimivat samanaikaisesti. Aiemmin kunnassa toimivat kulttuuriasiamiehet.

Tällä hetkellä kulttuuritoiminnan järjestäminen ja kehittäminen on sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuulla ja toimivallan piirissä.

Kärkölän kunnan kulttuuripalveluiden resurssit ovat vähäiset. Tärkeimpinä osa-alueina kulttuuripalveluiden talousarviossa ovat yleishyödyllisten yhdistysten avustukset, kirjaston ylläpitäminen, tapahtumat, yhteistoiminta järjestöjen kanssa, Wellamo-opiston toimintaan osallistuminen sekä musiikkiopiston oppimäärää Lahden Konservatoriossa ja Riihimäen musiikkiopistossa opiskelevien kärköläläisten nuorten opiskelupaikan kotikuntaosuuden kustantaminen.

Kunta edistää kulttuuritoimintaa vuosittain jaettavilla yhdistysavustuksilla sekä mahdollistamalla omistamiensa tilojen käytön kulttuurin tuottamiseen.

Kirjasto

Kärkölään perustettiin ensimmäinen kirjasto jo 1870. Kuntakokous suostui yksimielisesti perustamaan seurakunnan lainakirjaston, jota varten toivottiin vapaaehtoisia lahjoituksia.

Kärkölässä on ollut Kirkonkylän kantakirjasto ja kuusi piirikirjastoa eri puolilla Kärkölää. Nykyisin toimii yksi kirjasto Järvelän keskustaajamassa.

Kirjastopalvelu on Suomen laissa määritelty peruspalvelu 1.1.2017 voimaan tulleen lain mukaan yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen kuuluu kunnan tehtäviin. Kirjaston aulassa järjestetään myös aulanäyttelyjä.

Kärkölän kirjasto saa uudet tilat vuonna 2022 uuden yhtenäiskoulun yhteyteen. Tällä hetkellä kirjastossa työskentelee yksi kokopäiväinen ja yksi puolipäiväinen työntekijä. Kirjasto kuuluu Päijät-Hämeen seudulliseen Lastukirjastoverkostoon.

Vuonna 2020 kirjaston kävijämäärä oli 11 877. Se väheni vuoteen 2019 verrattuna, jolloin määrä oli 16 645. Kävijämäärän laskuun vaikutti koronaepidemian takia määrätty kuukauden sulku. Myöskään senioriohjaajan tukemiin kirjastokäynteihin ei ollut mahdollisuutta. Lainauksia oli vuonna 2020 35 881. Vuonna 2019 43 686.

Kirjallisuus

Kärköläläiset kirjoittajat ovat tallentaneet entistä elämää ja tapahtumia jälkipolville. Monet kirjoittamaan ryhtyneet ovat eläkkeelle jääneitä henkilöitä.

Erilaisia kylähistoriikkeja ja muisteluksia on kirjoitettu melko runsaasti. Taito Kanerva tallensi kunnan historian eri vaiheita kahden kirjan verran. Aulikki Leinonen muisteli omaa lapsuuttaan Kärkölän murteella omissa kirjoissaan, Antti Mattila tallensi Kirkonkylän ja Korven koulun vaiheita. Hän kirjoitti myös kirjasen murrerannoista ja näytelmän Huovilan taru, joka esitettiin Huovilan puistossa kahtena kesänä. Muita historian tallentajia ovat Alli Hosiaisuus, Reijo Päivärinta, Ari Mesivaara, Jarkko Juselius ja Erkki Sallila.

Kaunokirjallisuuden saralla Kirsti Luova on kirjoittanut ja julkaissut runoja, novelleja sekä satukirjoja. Marjo Akkanen, Milla Kovasin ja Kaarina Ronkola ovat kunnostautuneet julkaisemalla runokirjoja. Kunnassa toimii kirjapiiri Lappilassa.

Kärkölässä toimii myös kaksi kustantamoa: Lappilassa Satupata ja Kirkonkylässä Kustannus Oy Pieni Karhu.

Museotoiminta

Kärkölä-seuran perustava kokous pidettiin 26.3.1950 Järvelän elokuvateatterissa. Vuonna 1953 Huovila-säätiö myi Huovilan Kärkölään kunnalle. Kunta luovutti tontin Huovilan alueelta Kärkölä-seuralle ja seura pystytti alueelle useita lahjoitettuja rakennuksia. Nykyisin niitä on 13. Vuodesta 1973 alueella on ollut museokahvila. Museoalueella pidettiin Taito Kanervan organisoimia työnäytöspäiviä useita vuosia. Naisten aloitteesta Kärkölään saatiin oma kansallispuhu.

Kärkölä-seuran päätehtävä on hoitaa Kärkölään kotiseutumuseota. Museo on avoinna kesäkauden.

Seura huolehtii 13 rakennuksen kunnossapidosta, mm. rakennusten kattojen kunnostaminen on vaatinut monia talkoita. Perusnäyttelyiden lisäksi tehdään vuosittain erikoisnäyttelyitä sekä järjestetään tilaisuuksia, mm. sahtikilpailut, entisten kärköläläisten tapaaminen. Kärkölä-seura ylläpitää kunnan kotiseutuhistorian tuntemusta.

Kansalaisopistotoiminta

Kansalaisopisto tarjoaa kuntalaisille monipuolista ja edullista opetusta noin 1700 tuntia ja mahdollisuuksia erilaisiin harrastuksiin. Kansalaisopistotoiminta aloitettiin kokeiluluonteisesti keväällä 1969 Lahden Harjulan osastona. Opettajat olivat etupäässä omalta kunnalta. Aluksi opetusta annettiin kielten lisäksi mm. valokuvauksessa ja posliininmaalauksessa. Syksystä 1977 lähtien Kärkölässä toimi Hollolan kansalaisopiston alaosasto. 1980-luvulla Kärkölässä toimi noin 70 opintopiiriä, joissa opiskelijoita yhteensä 600-700. Hollolan kansalaisopisto lakkautettiin vuoden 2007 alusta ja toiminta jatkui vuoden 2007 alusta seudullisena Wellamo-opistona. Opistossa annetaan yleissivistävää opetusta taito- ja taideaineissa ja taiteen perusopetusta. Wellamo-opisto järjestää kuvataidenäyttelyjä. Lisäksi tarjolla on myös musiikin yksilöopetusta ja taideopetusta lapsille. Lukuvuonna 2020-2021 opetusta oli tarjolla taideaineissa: kuvataide, keramiikka, kalligrafiikka, tiffanityö. Kädentaitojen opetuksessa: kudonta, kehruu, puutyö ja entisöinti ja hopeakorujen työstäminen. Musiikissa oli tarjolla: pianon ja kitaran soiton opetus. Tästä tulee toistoa seuraavassa kappaleessa, jonka siirsin tuohon alle.

Wellamo-opiston piirissä Kärkölässä annetaan lapsille ja nuorille suunnattua taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaista opetusta musiikissa (pianon soitto). Lisäksi kaikille ikään katsomatta on tarjolla vapaan sivistystyön puolella laulu-, piano-, ukulele-, kitara- ja bassotunteja. Uusimpana mukaan on tullut bändisoitto. Uuden liikuntahallin valmistuttua ja uuden flyygelin myötä puitteiden opetukselle pitäisi olla kohdillaan.

Kärkölässä oli takavuosina aktiivista toimintaa puhallinsoittokuntien saralla. Tällä hetkellä muutamat kärköläiset puhaltajat ovat osa Hollolan-Kärkölään puhallinorkesteria, joka toimii Wellamo-opiston alaisuudessa nykyisenä johtajanaan Simo Taipalus. Puhallinorkesteria tai sen osaa on voinut kuulla viimeisen kymmenen vuoden aikana Kärkölässä joitakin kertoja vuodessa

esimerkiksi itsenäisyysjuhlassa, veteraanipäivän tilaisuudessa, ystävänpäivä konsertissa tai Huovilan puistossa Kärkölä päivänä. Kärköläläisten soittajien vähentyessä myös esiintymiset Kärkölään ovat harventuneet.

Kärkölän Pelimannit toimivat nykyään myös Wellamo-opiston alaisuudessa. Heitä on voinut kuulla usein kesällä Huovilan puistossa Kärköläpäivänä. Onpa jonain vuonna ollut omakin konsertti. Vetäjänä on Matti Kuusisto/Jussi Seppälä.

Kuva- ja valokuva-, muotoilu- ja perinne käsityötaide

Kuvataiteen harrastajia löytyy nuorten että vanhempien kuntalaisten keskuudesta. Monet harrastavat maalaamista kotona tai Wellamo-opiston tunneilla. Kunnassa on myös ammattitaiteilijoita. Satu Loukkola ja Matti Happonen ovat tunnustettuja taitelijoilta, ja he osallistuvat töillään näyttelyihin ympäri Suomea. Matti Happonen toimi pitkään Wellamo-opiston opettajana, ja hänen työtään jatkaa Satu Loukkola. Myös Marjo Akkala osallistuu näyttelyihin ja hän pitää yksityisiä Verdic Art-taidekursseja.

Kärkölässä ei ole kuvataideyhdistystä.

Valokuvaharrastus on lisääntynyt digitalisoitumisen myötä. Facebook-sivusto; Kärkölän maisemat ja Kärkölässä tapahtuu ovat mahdollistaneet harrastuksen sekä valokuvien esille saamisen. Kunnassa on myös valotaiteen ammattilainen Arto Vuorinen, joka toimi vuosia valotehostemiehenä Lahden kaupungin palveluksessa.

Perinne käsityöosaajista mainittakoon:

Marjo Akkanen, mm. Äänellä itkeminen ja kurssitus

Pitsipaja, nypläys, näyttelyt

Helin Pitsi ja Villis Ky, Heli Rämö-Kaija; Perinne käsityöt ja kurssit

Aulikki Leinonen: Pääsiäismunanäyttelyt ja taidokkaat puu- ja kangastyöt

Teatteri

Kärkölän Luovan Ilmaisun -yhdistyksellä on erilaisia suunnitelmia muun muassa kuvataiteen erilaisten menetelmien opettamisesta. Yhdistys on tähän mennessä toteuttanut kaksi aikuisille suunnattua näytelmää ja lasten näytelmän Huovilan puistossa. Aiemmin puistossa on esitetty Antti Mattilan kirjoittama Huovilan taru, tuottajana oli Nuorisoseura Kajastus. Kunnassa on myös nukketeatteri Pienpaja. Kunnasta on tehty teatterimatkoja.

Kärkölän seurakunta on toteuttanut lapsille ja koululaisille joulun ja pääsiäisen ajan tapahtumista kertovia näytelmiä. Pääsiäisnäytelmää on laajennettu ja alettu myöhemmin esittämään koko seurakunnalle. Keväällä 2019 näytelmää oli toteuttamassa iso joukko vapaaehtoisia ja seurakunnan työntekijöitä: lähes 30 näyttelijää ja vajaa 20 kuorolaista.

Elokuvateatterit

Kärkölässä on toiminut kaksikin elokuvateatteria. Risto Koskinen ja Einari Lehtinen perustivat Lappilaan elokuvateatterin 1940-luvulla sotien jälkeen ja se toimi aina vuoteen 1962. Teatterissa

oli 170 istumapaikkaa. Järvelään perustettiin lappilalaisten toimesta elokuvateatteri loppusyksystä 1949. ”Laitetaan Järveläänkin teatteri, niin pääsevät sielläkin sivistyksen pariin”, tuumasivat Koskinen ja Lehtinen.

Järvelän Kino toimii edelleen. Eri vaiheiden jälkeen vuodesta 2004 teatteri on toiminut Maija ja Veli-Matti Saarinen johdolla. Digitalisoidut näytökset aloitettiin vuonna 2012. Uusi tekniikka mahdollisesti sen, että elokuvien ensi-illat on voitu näyttää samanaikaisesti isojen teatterien kanssa. Järvelän Kinossa on pidetty myös erilaisia tilaisuuksia, mm. Kärkölen Pelimannien konsertteja, koululaisnäytöksiä sekä elokuvien ensi-illassa on vierailut elokuvan tekijöitä.

Musiikki:

Kärkölässä on historiaa torvisoittokunnista, kuoroista, pelimanneista ja yhteislaulutilaisuuksista. Vuosikymmenten aikana Kärkölässä on vaikuttanut paikallisia soitonopettajia, koulun musiikin opettajia ja musiikkileikkikoulun opettajia. Erilaisia yhtyeitä on toiminut. Levyjä on tehty ja laulujakin on syntynyt eri taitajien kynistä. Onpa täällä järjestetty kerran 90-luvulla valtakunnallinen musiikkileiri ja kesäkonserttisarja konserttipaikkoina seurakuntakeskus, kirkko, Huovilan puisto ja Vuokkoharjun koulu. Kirmajaiset ja myöhemmin Kärrypäivät ovat olleet ulkotapahtumia, joissa on ollut myös musiikkia.

Viime vuosina suurimman osan Kärkölen musiikkielämästä on mahdollistanut seurakunta. Kirsi Skantz-Viljakainen tuli kanttoriksi Kärkölään 2011, jonka jälkeen kuoro- ja konserttielämä on runsastunut huomattavasti. Osa konserteista on tuotettu monipuolisen kanttorimme, seurakunnan kuorojen ja kärköläläisten tai entisten kärköläisten ammattimuusikoiden voimin. Osassa konserteissa on ollut vierailevia muusikoita, joista tunnetuimpia ja kansainvälisimpiä muusikoita ovat olleet mm. pianisti Olli Mustonen ja urkuri Kalevi Kiviniemi.

Kärkölässä on myös esiintyviä laulajia ja soittajia, jotka voivat ilmoittautua itse tulevaan palveluntuottajien rekisteriin. Lasse Kalervo on tehnyt useita levyjä. Laulunlyömät-yhtye on laulattanut ihmisiä erilaisissa yhteislaulutilaisuuksissa. Kirsi Skantz-Viljakaisen lisäksi viulisti Aapo Ylä-Sulkava ja sellisti laulaja Eero Lepola ovat olleet aktiivisesti mukana monissa eri tilanteissa. Riikka Jaakkola sai valtakunnallista näkyvyyttä osallistuttuaan menestyksekkäästi The Voice of Finland –laulukilpailuun 2016.

Huovilan puisto

Huovilan puisto on Kärkölen kesäinen kulttuurikehto sekä virkistys- ja matkailukohde. Huovilassa järjestetään tapahtumia, näyttelyitä, kesäteatteria, kasvikierroksia ja siellä voi myös rauhassa käyskennellä ja tutustua kotiseutumuseoon.

Kärkölen kunta ja seurakunta tekevät yhteistyötä juhlien ja erilaisten tilaisuuksien järjestämisessä.

Monet tapahtumat ovat vakiinnuttaneet asemansa puistossa.

Kärkölä-seuran järjestämiä tapahtumia ovat Kunnan sahtimestaruuskisat ja Entisten ja nykyisten kärköläläisten seniorien tapaaminen. Viljamakasiinissa ja aitoissa on esillä erilaisia perinteistä kertovia näyttelyitä.

Huovilan ladossa on joka vuosi kesänäyttely. Esillä on ollut muun muassa Satu Loukkolan, Matti Happonen ja Mikki Kerttulan yhteisnäyttely, Tapani Kokon ja Elina Saaren näyttelyt.

Vuonna 2015 oli kulunut 100 vuotta ministeri Helvi Sipilän syntymästä. Huovilan ladossa ja Kärkölä-seuran makasiinissa oli esillä Sipilän elämän työtä esittelevä näyttely. Näyttelyistä vastasi Riitta Ailonen. Näyttely sai huomiota muun muassa Ylen kanavilla ja Etelä-Suomen Sanomissa.

Kunnan vastuulla on Valon ja musiikin ilta. Leena Reimanin ideoima tapahtuma järjestettiin ensimmäisen kerran 19.10.2001. Kunta ja vapaaehtoiset ottivat illan vastuulleen.

Suurta Maalaustapahtumaa vietetään 10.7. Helene Schjerfbeckin syntymäpäivän kunniaksi. Huovilassa tilaisuus on järjestetty Hauska maalauspäivä-nimellä. Aloitteen tapahtumasta teki Leena Reiman. Pauliina Hautala on organisoinut tapahtuman, joka pidettiin ensimmäisen kerran vuonna 2019.

Elokuussa puistossa on ollut Vanhojen autojen kokoontumisajot. Tapahtumalla ei ole virallista järjestäjätahoa.

Muut taiteen ja kulttuurin tuoton yhteistyötahot ja toimijat

Efekti, lasten- ja nuortenkulttuuriesityksiä

Yleishyödyllisten yhdistykset (kyläyhdistykset, nuorisoseurat, työväenyhdistykset, poliittiset yhdistykset, Kärkölä-seura, Kärkölä Karjala-seura, MLL, Martat, Kärkölä yrittäjät, LC-Kärkölä, Kärkölä VPK jne.)

Neljäs sektori (yksittäiset toimijat, hanke- ja projektitoimijat yms.)

Erilaisia vuosittaisia tapahtumia:

Maalaismarkkinat Kärkölä kirkonkylällä

Kärrypäivä, kärköläläisten yhdistysten esittelypäivä

Kärkölä Kyläjuhla

Kalevalanpäivän, Eino Leinon päivän yms. tapahtumat esim. Kirjastossa

Hollo ja Martta Festivaalin kansantanssiesitykset, Kankahaispirtti ja koulu

Kuntalaisten ideoita erilaisiksi tapahtumiksi:

Kirjallisuuspiiri, runomatinea/tapahtuma,

Elokuvateatteri lomilla toimintaa

Nuorten teatteritoimintaa

Ulkoilmaelokuvat

Elokuvafestivaalit

Open Mic-tapahtuma

Musiikkitapahtumia

Taidenäyttelyitä kirjastossa, kunnantalolla yms.

KLIY, ikkunataidenäyttely

Uimahallissa kuutamouintitapahtuma pimeässä uimahallissa höystettynä musiikilla, yöuinti tms.

Kotiseutumuseon hyödyntäminen (Huovilan puisto) talviaikaan esim. jouluteema, joulukuukalenteri

Kunnantalolla jouluaika: Joulukuukalenteri Järvelään/Kärkölään (musiikkia, glögiä, pipareita, kynttilöitä, jouluisia koristeita, myyjäiset, kirkossa, kunnantalolla joulukonsertteja tai lyhyempiä esityksiä

Kyläkiertokierrokset

Ruokakulttuuri, perinneruuat

Sosiaalinen media

Tiedottaminen: Sähköinen alusta, jossa kulttuurintuottajat voivat infota kuntalaisia kulttuuritarjonnasta

Monikulttuurisuus: Thaimaa, Viro, Venäjä, romanit, arabia

Kysely: mitä odotuksia, mitä ideoita, mitä järjestävät, suunnitelmia, ovatko valmiita yhteistyöhön, some, tiedottaminen mm. yhteinen ilmoitustaulu

Liikuntahallin, koulukiinteistöjen ja vuonna 2022 entisen kirjaston hyödyntäminen kulttuuritapahtumien järjestämispäikkoinä

Rahoitusmahdollisuuksia:

<http://www.aurora-tietokanta.fi/>

http://www.makupalat.fi/k/all/hae?search_api_views_fulltext=apurahat

<http://www.saatiopalvelu.fi/fi/index.html>).

<http://www.taike.fi/fi/web/taike/etusivu>

<http://kulttuuriverkko.fi/tietopankki/rahoitus>

<https://minedu.fi/-/taiteen-ja-kulttuurin-yleiset-projektit>

Svenska Kulturfonden: <http://www.kulturfonden.fi/sv/start/>

<<http://www.kulturfonden.fi/sv/start/>>

JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Kirjaston kehittäminen jatkossa

Kaksi työntekijää, joista toinen voisi toimia myös osa-aikaisena kulttuurisihteerinä.

Muodostetaan "Lasten oma nurkkaus".

Lukemisen ja kirjallisuuden edistäminen:

Kirjavinkkaukset, kirjapiirit, satutunnit, kirjailijavierailut, runoillat. nukketeatterinäytöksiä.

Teemapäiviä (Pelipäivä, Ruusun ja kirjan päivä, kansalliskirjailijoiden päivät yms.).

Askartelutapahtumia joulukuussa, pääsiäinen tms. seurakunnan, MLL:n paikallisjärjestön ja Nuokun kanssa yhteistyötä esim. Nuokun tiloissa.

Kirjastolle ja virastolle näytteille kunnan taiteilijoiden töitä, käsityönäyttelyitä, tarvikkeita, kirjailijoiden uutuuksia yms.

Kulttuuri- ja harrastetalo

Kunnassa tarvitaan tilat näyttelyille ja erilaisille harrastusryhmille.

Huovilan puisto

Puiston näyttelyiden kehittäminen pitäisi olla suunnitelmallista.

Kulttuuri lisättävä kunnan strategiaan.

Pohdittavaksi:

Pitäisikö perustaa kulttuuriryhmä, jonka tehtävänä olisi muun kulttuurin lisäksi pohtia Huovilan tapahtumia ja näyttelyitä.

JATKOTYÖSKENTELYÄ

Lasten ja nuorten kulttuuritarjonta rajattiin tämän selvityksen ulkopuolelle. Selvitys kannattaa tehdä ja sisällyttää se myöhemmin uusittuun suunnitelmaan.

Listataan kunnassa ilmestyneet teokset ja tekijät erillisenä liitteenä.

Listataan kunnan omistuksessa olevat taideteokset erillisenä liitteenä.